

דעה ברורה

בירור כל סעיף בשלחן ערוך הלכה למעשה
בשפה ברורה וקלה עם אלפי הוספות

הלכות הכשר כלים

סימן רב – דיני דברים החוצצים בטבילה, וכו' סעיפים
סימן קכא – סדר הכשר כלים הנקנים מן העובר בוכבים, סעיפים א – ה

ליקט וערך: אשר הורוביץ

לעילוי נשמת מורי חמי הרה"ח ר' שלמה בן הר"ר דוד הכהן דוידוביץ ז"ל כ"ה סיון תשע"ג.

סימן רב – דיני דברים החוצצים בטבילה, וכו' ט' סעיפים

א ^(א)אלו ^(ב)החוצצין בכלים. ^(ג)הזפת ^(ד)והמור (יש מפרש ^(ה)החמר, ויש מפרש המסתייג או המוסק"ו) בכלי זכוכית, בין מבפנים בין מבחוץ. **ב** ^(ו)כל דבר שדרך להקפיד עליו, חוצץ;

~~~ דעה ברורה ~~~

(א) הקדמה. דינים אלו כתובים במשנה ובש"ס לגבי כלים שצריכים טבילה מטומאה לטהרה, ואינו נוהג בזמן הזה, והביאם השולחן ערוך כאן ללמוד מזה להלכות טבילת כלים חדשים הנקנים מהגוי ששייך בהם גם דיני חציצה (בית הלל סק"א).

(ב) אלו חוצצין בכלים, הזפת והמור בכלי זכוכית. פירוש: אלו חוצצין בכלים, אפילו הזפת והמור שאינם חוצצים בשאר כלים שהדרך לזפתם, מכל מקום חוצצים בכלי זכוכית, וכל שכן שגם שאר דברים החוצצים בכל הכלים חוצצים בכלי זכוכית (הסמ"ג בשם ר"י ומביאו בית יוסף) **וכן נהגו** (ב"ח, ש"ך סק"א, ערוך השולחן אות ב, מסגרת השלחן סק"א, טהרת ישראל סעיף א) ולא כמו שפסק הלבוש שרק זפת ומור חוצצים בכלי זכוכית לפי שהם חלקים ואין אדם מקפיד על טיט ודבר אחר הנדבק בהם לפי שנופל מאליו, ורק על זפת ומור שהם נדבקים מקפידים (רש"י שבת טו: וכן פסקו הטור לבוש ובאר הגולה סק"א).

(ג) חוצצים. והחציצה בטבילה היא הלכה למשה מסיני (לבוש) וכדי שיחשב חציצה תלוי בקפידתו של אדם, ואמרו חכמים שרובו של כלי אפילו אם אינו מקפיד עליו, או מיעוטו המקפיד, חוצץ (ט"ז סק"א מפירוש הר"ש מקואות פ"ט מ"ה).

(ד) והמור (יש מפרש החמר, ויש מפרש המסתייג או המוסקו). הנה המור הוא ראש לכל מיני בשמים (שיר השירים רבה א, יג) והיה אחד מסממני הקטורת, ושמן המשחה. ונחלקו מהו, יש מפרשים שהוא דם הצרור בחיה הידועה במדינת הודו שמתבשמן בו בני אדם בכל מקום, והוא הנקרא מוס"ק (רמב"ם כלי המקדש פ"א ה"ג, וכן היא דעת המחבר בא"ח סי' רטז סעיף ב) והוא דם הנצרך בגרון אותה חיה שבהודו (כן הסבירו הרמב"ן שמות ל, כג רבינו בחיי שם לפרש דעת הסובר כן) הדומה לצבי (רדב"ז כלי המקדש שם, שכן שמע מפי התנאים שמביאים אותו, וסיים ואולי היא חיה טהורה. ובחומר בקודש פ"ב אות סח כתב ותמהתי שבעיני ראיתי אותה חיה והיא גדולה ככלב בינוני והיא חיה טמאה) ובזמן הקיץ בזמן שהחום גדול היא מהלכת בין האילנות ומגרדת בנפח ההוא, והדם יוצא צרור ומלקטים אותו מן האחו (כן הסבירו הרמב"ן ורבינו בחיי שם לפרש דעת הסובר כן. וכן היא דעת רבינו סעדיה גאון שמות שם, ואברבנאל שם כב).

ויש אומרים שבא מזיעת חיה (טור בא"ח סי' רטז). והמוס"ק הזה שמו בלשון אשכנז פיז"ם (ט"ז בא"ח סי' רטז סק"ב, מג"א שם סק"ג ומשנה ברורה שם סק"ז). וכפי הידוע היום היא ההפרשה החומה אדמדמה המופרשת מכיס הבלוטה של איל המושק הנמצאת בין הטבור לכלי ההולדה (קונטרס סם חיים סי' י' ערך מור. והובא בספר פירושי הראשונים על בריית פיתום הקטורת).

אך יש שפירשו שהמור היינו דבר הבא מהצומח, עשב או אילן (ערוך ערך מר [ועיין בהמשך] וכן משמע מדברי הרשב"ם שכתב לפרש שמות ל, כג. שבשמים ראש זה מיני שרף שמוציאים מן הקרקע, וכן היא דעת הראב"ד בהשגות). והוא הנקרא בלשון ערבי לאמ"ר ובלשון רומי מיר"א ובלשון פרסי אמרנו"ן (הראב"ד שם, והרמב"ן שם) **ויש מי שאומר שהוא צמח הנקרא נאסרין** (הביאו בספר השרשים שורש מור)

שלחן ערוך

ג

וְאִם לֹא, אֵינוֹ חוֹצֵץ אֶלָּא אִם בֵּן הָיָה חוֹפֶה אֶת רַבּוֹ (קַמְצָ"ס פ"ג). הַגָּה: ^(נ)עֲמֻמָּהוּת וְדַבְרָה בְּיוֹרְהָ מְבַחֵץ הָיָה בְּלִפְנֵי הַכֹּלִי, וְדַרְכּוֹ בְּכָךְ, ^(ח)וְאֵינוֹ ^(ט)חוֹצֵץ ^(ז)בֵּית יוֹסֵף סוֹף סִימָן ק"כ בְּשֵׁם

דעה ברורה

ויש מזהים אותו עם הורד הסיני (וראב"ע שמות ל, כג פירש שהוא עשב. ורב האי גאון בפירוש ר"ח שבת פ: פירש שרף אילן הנקרא בערבי לובני אל דהבאן).

ויש מפרש שהמור הנבחר הוא הנלקח מראשי האילנות (שלטי הגיבורים סוף פרק פב, וביאר דבריו בפרק פח כי השמש מכה בענפים שבראש האילן ומייבשת הליחה המיותרת אשר במיץ המור ואז יתבשל השרף היוצא מהענפים הייטב עד שיהיה המור בתכלית המדרגה מהרית הטוב).

והערוך (ערוך מר ג) כתב שהוא המוסקו, ויש שפירש חמר, ויש שפירש המור מלשון מור ואהלות, מור מסתיכי, עד כאן. והנה בתחילה פירש כשיטת הרמב"ם ואחר כך פירש שהוא המוסתכו, והוא שם כולל לכל השרפים, והיינו שרף עץ, ולפירוש זה האחרון הסכים הט"ז סק"ב).

^(ה) החמר. והוא עפר דבק דומה לזפת (פירוש המשנה לרמב"ם מקואות פ"ט מ"ה).

^(ו) כל דבר שדרך להקפיד עליו חוצץ, ואם לאו אינו חוצץ, אלא אם היה חופה את רובו. פירוש: כל דבר שדרך העולם להקפיד עליו, ואין חילוק אם בעל הכלי מקפיד או אינו מקפיד, חוצץ. ואם לאו, שאין דרך העולם להקפיד עליו אפילו דרך בעל הכלי להקפיד עליו אינו חוצץ. ודבר שאין מקפידים עליו לא רוב העולם ולא בעל הכלי אינו חוצץ, אלא אם כן היה מכסה את רובו (ערוך השולחן אות ג, טהרת ישראל סעיף ב. ועיין ש"ך סי' קצח סעיף א שהביא מהבית יוסף שבמקום שהיא מקפדת נחשב חציצה אפילו כשאין דרך העולם להקפיד. ואם כן צריך עיון האם גבי כלים לשיטת הש"ך גם הכל יהיה תלוי לפי בעל הכלי או שאינו דומה לטבילת אדם).

^(ז) שחרורית הדבוק. פירוש: שהצטבר שחרורית עד שיש בו ממשות, ואינו רק מראה בלבד.

^(ח) ואינו חוצץ. פירוש: השחרורית שיש על הכלי מבחוץ, אין מקפידים עליו כיון שדרכו בכך, שהרי הוא בא מהעשן של אש הבישול, ולכן אינו חוצץ אפילו הוא על כל הכלי (בית יוסף בשם הרא"ש). ויש מי שאומר שחוצץ (הגר"א סק"ג. ובחדרי דעה ביאר שכן הוא דעת המחבר, שכתב, ואם לאו אינו חוצץ אלא אם היה חופה את רובו, עד כאן. הרי כשחופה את רובו, חוצץ, ולא אומרים שהחציצה נחשבת כדופן הכלי. אולם בשו"ת עטרת משה סי' עו ד"ה ולכא' כתב שאינו דומה לרובו ואינו מקפיד, כיון שכאן השחרורית נעשה כמחובר ומתאחד עם דופן הכלי, ולכן גם למחבר אינו חוצץ. ועיין שם שתיירץ קושית הגר"א) ופשוט שמי שמקפיד לפעמים להסירו נחשב חציצה אפילו במיעוטו (חדרי דעה).

^(ט) חוצץ. כשהשחור הוא מבחוץ, אבל כשליכלוך השחרורית הוא מבפנים נחשב חציצה, אם הוא בדרך שמקפידים עליו (ט"ז סק"ג, בית לחם יהודה סק"א). ונראה שבזמנינו שמבשלים על גז או כירים חשמליות שאינם משחירים את הסירים, אפילו אם יש מעט שחרורית מבחוץ מקפידים ומנקים (פשוט).

^(י) בירור הלכה: ולפי זה שדבר שדרכו בכך אינו חוצץ, אם כן האבן שנדבק לכלי מבפנים כיון שכן הוא דרך תשמישו, כשהוא מעט אין צריך להסירו (שו"ת עטרת משה [מאקאווא] יר"ד ח"א סי' עז, נתן פרוי סעיף ב, שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' קכג לסעיף ב וחידיש שאפילו הגר"א שחולק בשחרורית מודה בזה שאינו חוצץ).

כָּרָא'ט. וְיָדוֹת הַכִּלִּים שְׁאֵינָן עוֹמְדִים לְהִיּוֹת קְבוּעִים, כְּגוֹן ^(כ)שֶׁהַכִּנִּים שֶׁלֹּא בִּדְרֶכָּן אוֹ שֶׁלֹּא הַכִּנִּים בְּלֶן אוֹ שֶׁהַכִּנִּים בְּלֶן וְנִשְׁבְּרוּ, ^(כז)חֻצְצִין. ד' כָּל יָדוֹת הַכִּלִּים שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, כְּגוֹן ^(ח)הַמַּגֵּל וְהַסֵּכִין, ^(ט)אִם מִשְׁמִשִּׁין מֵעֵין מִלֹּאכְתָּן

דעה ברורה

^(יא) יָדוֹת הַכִּלִּים. אֲפִילוּ הֵם שֶׁל עֵץ שְׂדִינָם כְּגוֹף הַכִּלִּי וְצִרִּיךְ לְטוֹבֵלָם (כמבואר במחבר ס' קכ סעיף

^(יב).

^(יב) **שֶׁהַכִּנִּים שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ.** כְּמוֹ יָד שֶׁל קֶרְדוֹם שֶׁהַכִּנִּים בְּבִרְזֵל בְּעִיקוֹם שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ, וְצִרִּיךְ לְהוֹצִיאוֹ מִחִבּוּרוֹ וּלְחַזּוֹר וּלְתַקְנוֹ כְּרָאוּי, נִחְשָׁב הֵיד כְּאִינוֹ מִחוּבֵר וְחוּצָץ (כפירוש ה"ש והר"ש

מקואות פ"י מ"א, ט"ז סק"ד).

^(יג) **וְנִשְׁבְּרוּ.** פִּירוּשׁ: שֶׁהִידִית מִמַּתְכָּת כְּמוֹ הַכִּלִּי, וִישׁ בּוֹ חֲלָל, וּבִתּוֹךְ הַחֲלָל הַמַּתְכָּתִי מַכְנִיסִים יָד שֶׁל עֵץ אוֹ מִין אֲחֵר, וְנִשְׁבֵּר הֵיד בִּתּוֹךְ הַקְּתָא בַּחֲלָלוֹ, וְעַכְשֵׁי צִרִּיךְ לְהוֹצִיאוֹ וּלְתַקְנוֹ מִחֲדָשׁ, עַל כֵּן נִחְשָׁב הֵיד כַּחֲצִיצָה (ר"ש ור"א ש שם, ט"ז סק"ה).

^(יד) **חֻצְצִין.** כִּי מֵה שֶׁאִמְרוּ שְׂמִיעוּט אִינוֹ חוּצָץ הוּא מְשוּם שֶׁמִּקּוֹם הַחֲצִיצָה בְּמִיעוּט נַעֲשֶׂה טַפֵּל לְעִיקָר וְגַם אֵין לוֹ חֲשִׁיבוּת, אֲבָל כְּשֶׁדִּבֶּר הַחוּצָץ הוּא הַבֵּית יָד שֶׁל הַכִּלִּי שֶׁאִינוֹ נִטְפֵּל לְכִלִּי אֲלָא חָשׁוּב כְּגוֹף הַכִּלִּי וְגַם יֵשׁ לוֹ חֲשִׁיבוּת שִׁישׁ לוֹ שֶׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ הִרִי הוּא מַעֲכָב וְחוּצָץ, כִּי מַעֲיָקָר הַדִּין צִרִּיךְ שִׁיבּוֹאוֹ מִים עַל כָּל הַכִּלִּי הַנִּטְבֵּל, וְכַשֶּׁהַחוּצָץ אִינוֹ נִטְפֵּל וִישׁ לוֹ שֶׁם חֲשִׁיבוּת אִם כֵּן חֹסֵר בְּבִיאת הַמִּים וְנִחְשָׁב כְּאִילוּ לֹא הִטְבִּיל אוֹתוֹ מִקּוֹם בְּמִקּוֹה (פֶּאֶת הַיָּם מִקּוֹאוֹת פ"י מ"א ד"ה וְלִכְן. וּלְפִי זֶה מִתּוֹרֵץ קוּשִׁית הַדַּעַת וּמִזִּמְהָה עַל סַעִיף ג', לְמַה חוּצָץ, וְהֵלֵךְ בֵּית

הַסְתֵּרִים אִינוֹ חוּצָץ).

^(טו) **חֻצְצִין.** וְלֹא רַק יָדוֹת הַכִּלִּים שֶׁאִי אֲפֶשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵם כַּעַת וְצִרִּיךְ לְהַחֲלִיפָם בְּאַחֵר חוּצָצִים, אֲלָא כָּל דָּבָר שֶׁאִינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד כַּעַת וְחַיִּיב לְהַחֲלִיפוֹ כְּדִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חוּצָץ (וּמִכָּאֵן אֵין לְהַבִּיא רֵאִיָּה לְדִין סְתִימָה זְמַנִּית בִּשְׁנֵי, כִּיּוֹן שֶׁהַסְתִּימָה הִיא כְּרָאוּי אֲלָא שֶׁהִדְרָךְ לְהַחֲלִיפוֹ בְּסְתִימָה קְבוּעָה, מֵה שֶׁאֵין כֵּן הֵיד הוּא שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ וְאִינוֹ רָאוּי לְשִׁימוּשׁ. וְשׁוּב מִצָּאֵתִי שֶׁכֵּן כָּתַב הַאֲגֻרוֹת מִשֶּׁה יו"ד ח"א ס' קָא אוֹת ה'. אֲבָל יֵשׁ מִכָּאֵן רֵאִיָּה שֶׁסְתִימָה אֲפִילוּ קְבוּעָה שֶׁלֹּא עֲשֶׂה הַרּוּפָא אֶת הַסְתִּימָה כְּרָאוּי, וְאֲפִילוּ אִינֶה כּוֹאֲבֶת אֲלָא שֶׁאִינֶה יָכוֹלָה לְלַעוֹס בִּשְׁנֵי שִׁישׁ בֵּה אֶת הַסְתִּימָה וְעַל כֵּן חַיִּיבִים לְהַחֲלִיפָהּ, יֵשׁ לַחוּשׁ שֶׁאוּלֵי הִיא חוּצָצֶת, כְּמִבּוֹאֵר בְּאֲגֻרוֹת מִשֶּׁה יו"ד ח"א ס' צז עֲנָף ו' ד"ה וְהֵנָּה הוּא. וְעִיִּין שֶׁם גַּם בְּד"ה וְהֵנָּה יֵשׁ, דְּהוּכִיחַ לְהִיתֵר, אֲךָ בְּמַסְקֵנָתוֹ סִיִּים שֶׁלְמַעֲשֶׂה עֲדִין צִרִּיךְ עֵיוֹן, וְקִשָּׁה לְסַמּוֹךְ).

^(טז) **כָּל יָדוֹת הַכִּלִּים שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, כְּגוֹן הַמַּגֵּל וְהַסֵּכִין.** פִּירוּשׁ: כָּל יָדוֹת הַכִּלִּים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ בְּאוֹרֵךְ הֵיד וְנִהְיוּ קִצְרוֹת, שֶׁלֹּא בַּחֲלָל הַכִּלִּי שֶׁמַּכְנִיס בּוֹ הֵיד [שְׁבִזָּה דּוֹבֵר בְּסַעִיף הַקּוּדֵם] וְכְּגוֹן יָד הַמַּגֵּל וְיָד הַסֵּכִין שֶׁנִּשְׁבֵּר הַבֵּית יָד שֶׁלֵּהֶם (עֵרוֹךְ הַשּׁוֹלְחָן אוֹת ח).

^(יז) **הַמַּגֵּל.** וְהוּא כִּלִּי אוֹמְנוֹת לְבִקִּיעַת עֲצִים, וְרָאשׁוֹ חֵד (רש"י בִּיצָה לֵא). וּפַעֲמִים מִשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ לְשִׁבֵּר בּוֹ עֲצָמוֹת (כְּמִבּוֹאֵר בְּכִלִּים פ"ג) וְזֶהוּ כִּלִּי סְעוּדָה הַצִּרִּיךְ טְבִילָה (עֵרוֹךְ הַשּׁוֹלְחָן אוֹת ט).

^(יח) **אִם מִשְׁמִשִּׁין מֵעֵין מִלֹּאכְתָּן רֵאשׁוֹנָה אֵין חוּצָצִין.** פִּירוּשׁ: אִם אֲפֶשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בִּידִית כְּבַתְחִילָה בְּשִׁימוּשׁ הַקְּבוּעַ בְּכִלִּי, אִם כֵּן הִרִי הֵם חֶלֶק מִהַכִּלִּי אִינוֹ חוּצָץ, שֶׁהִרִי מֵה אֵיכָפֶת לָנוֹ אִם הִידִית אֲרוּכָה אוֹ קִצְרָה, וְאֲפִילוּ שֶׁאֲפֶשֶׁר שֶׁלֹּא יִרְצָה לְהַנִּיחַ יָדִית שְׁבוּרָה וִירְצָה לְקַנּוֹת חֲדָשׁ וְלְהַחֲלִיפָהּ, מִכָּל מִקּוֹם כִּיּוֹן שֶׁהִיא רָאוּיָה לְתַשְׁמִישׁ קְבוּעַ אִינֶה

חוּצָצֶת (טַהֲרַת יִשְׂרָאֵל סַעִיף ד' אוֹת ח, וְחֻזּוֹן יַחֲזָקָאֵל עַל הַתּוֹסַפֶּת מִקּוֹאוֹת פ"ז ה"ג).

שלחן ערוך

ה

ראשונה, אין חוצצין; ^(ט) ואם לאו, חוצצין. ה' ^(כ) מגל שנשברה ידו ^(כא) מן השפה ולפנים ^(כב) אינה חוצצת, מפני שהיא כבית הסתרים; ^(כג) מן השפה ולחוץ, ^(כד) אם משמשת מעין מלאכתה אינה חוצצת; ^(כה) ואם לאו, חוצצת. ^(כז) סרגה בגמי או במשיחה, הרי זו חוצצת; ^(כח) דבקה בשרף, אינה חוצצת. ו' ^(כח) כלי שכפה פיו

~~~ דעה ברורה ~~~

^(ט) ואם לאו חוצצין. פירוש: אבל אם נשברה הידית בצורה שאין אפשרות להשתמש בשבר הזה בשימוש הקבוע כידית, אם כן השבר כבר פסק מלהיות חלק מהכלי וחוצץ ^(שם).

^(כ) מגל שנשברה ידו. פירוש: מגל שמיועד לשבירת עצמות, ויש לו כמו שפוד קטן שיוצא ממנו ובו תוקעים את הידית מעץ, והעץ עבה, כדי שיתפס חזק, ונשבר היד. ^(ערוך השולחן אות ט וחזון יחזקאל מקואות פ"ז ה"ד).

^(כא) מן השפה ולפנים. אם נשבר חלק העץ העב, בפנימיותו, בחלל של היד, אולם מבחוץ הוא נראה שלם ^(שם).

^(כב) אינה חוצצת, מפני שהיא כבית הסתרים. שהשברים הם בתוך חלל היד, נעשה אותו חלק מהמגל אשר בתוך היד כבית הסתרים, ובכלים לא צריך שבית הסתרים יהיו ראויים לביאת מים ^{(ר"ש שם בפירוש המשנה. ועיין חזון איש מקואות קמא סי' י אות א שתמה על הר"ש, ולדעתו בית הסתרים בכלי צריך ראוי לביאת מים כבאדם, ולכן פירש שנשבר המגל מבפנים והיד נשאר במגל וקיים בחור המגל, ואנו דנים שיחוצ המקצת השבור הנשאר העמק החור, ולכן אנו אומרים שנחשב בית הסתרים ואין צריך שיהיה ראוי לביאת מים כי הוא בטל לגוף הכלי ונחשב כעצם הכלי. ועיין שו"ת שבט הלוי ח"ב סימן צו שישב קושיותיו והעמיד פירוש הר"ש. ועיין דעת יוסף מערכה סד פ"י דמקואות מ"א שדן באריכות ביסוד זה).} וגם כיון שמבחוץ הוא שלם יכולים לעשות בו את מלאכתו הראשונה, ולא איכפת לנו בקלקול זה, ולכן לא צריך אפילו להיות ראוי לביאת מים ^(ערוך השולחן אות ט).

^(כג) מן השפה ולחוץ. ששבריה נוטים לצד חוץ, ואותו חלק של המגל שבתוך היד הוא גלוי, ואינו כבית הסתרים.

^(כד) אם משמשת מעין מלאכתה. כגון שהשבר אינו בעומק, הרי היא עוד כחלק מהכלי ואינה חוצצת ^(ערוך השולחן וחזון יחזקאל שם).

^(כה) ואם לאו. שהשבר בעומק אין ביכולתו לעשות בו מלאכתו הראשונה, חוצץ ^(שם).

^(כו) סרגה בגמי או במשיחה הרי זו חוצצת. פירוש: סרגה שעשה קליעה בגמי או במשיחה לחבר ולהדק את היד השבורה עם הכלי ^(חזון יחזקאל שם) אין זה תיקון יפה אלא תיקון ארעי שהרי ודאי שאין דעתו להניחה שם ^(ש"ך סק"ב).

^(כז) דבקה בשרף אינה חוצצת. ואם דבקה בשרף האילן שהוא דיבוק ותיקון טוב ועל דעת להניחה שם תיקנה, אינה חוצצת ^(ש"ך סק"ב).

^(כח) כלי שכפה פיו למטה והכניסו למים, אם פיו צר קצת וכו'. פירוש: שבתחילת הכנסתו למים הפכו על פיו והכניסו מצד פיו, אין המים נכנסים לתוכו לעולם, ואפילו מכניסו כולו למים ^(ר"ש בפירוש המשנה). וחידש הבית יוסף שדין זה נאמר בכלי צר, אבל בכלי רחב נכנסים המים לתוכו.

למטה והכניסו למים, אם פיו צר קצת ולא הפך פיו למעלה, לא עלתה לו טבילה לפי שלא יגיעו המים לשוליו אפילו אם מכניסו בליו למים. הנה: מתר לטבול בלי בתוך כלי, אם יש בפי החילון ^(א) כפופפת הנוד (טור), ויזהר שכלי הפנימי יהא קפוי בתוך כלי החילון (מרכי סוף עבודת פוכדים), ^(ב) ולכן לא יתחב ספינים תוך דלי ויטבול, כי לא תעלה טבילה בראש (או"ה כלל נ"ח). וכן אם הכלי הפנימי הוא כבד ומנח תוך החילון, ^(ג) לא תעלה לו טבילה במקום ^(ד) שמתחת. וענין לעיל סימן ר"א ^(ה) סעיף ט'. ז' בלי שצד מבאן ומבאן ורחב באמצע,

~~~ דעה ברורה ~~~

^(כט) צר קצת וכו' לא עלתה לו טבילה. אבל הב"ח כתב שבדוק ומנוסה בטבע המים שאפילו כלי שפיו רחב אם מכניסים אותו למים בצד פיו אין המים הנכנסים מגיעים עד שולי הכלי מבפנים מחמת האויר שבתוכו, ולכן אם לא הפך פיו למעלה לא עלתה לו טבילה (ש"ך סק"ג, בית מאיר) אולם הט"ז (סק"ו) חילק שכדברי הב"ח כן הוא בסתם כלי שפיו רחב, אבל בכלי רחב מאוד ואין לו חלל גדול כמו קערות ותבניות נכנסים המים לתוכן עד שולי הכלי ובזה דיבר הבית יוסף. ומסוף דברי הט"ז נראה שלהלכה גם הוא מצריך להופכו קצת בתוך המים (וגם הגר"א סק"ו כתב שפיו צר חוצץ ורק במטהו קצת על צידו אינו חוצץ). ובנקודות הכסף כתב שבדוק ומנוסה שבכל כלי אפילו כקערות אין המים מגיעים עד למעלה כשהופכו על פיו. ועל כן למעשה מי שהפך כלי וטבלו אפילו הוא רחב הרבה צריך לחזור ולטבול, ובלא ברכה (כך נראה). גם עיין טהרת ישראל סעיף ו' אות יא שנשאר בדיון זה בצריך עיון.

^(ל) אם יש בפי החיצון כשפורפרת הנוד. והיינו כשגם כלי החיצון טעון טבילה אבל אם כלי החיצון אינו טעון טבילה אפילו אין בפיו כשפורפרת הנוד מותר, כי כמו שהטבילה מועילה לכלי החיצון כמו כן היא מועילה לכלי הפנימי (ש"ך סק"ד).

^(לא) כשפורפרת הנוד. והוא כשתי אצבעות של יד הסמוכים לאגודל שמכניסים בריוח ומוציאים מהנקב (טהרת ישראל אות יב) והוא קוטר של חמשה ס"מ.

^(לב) ולכן לא יתחב סכינים תוך דלי ויטבלם כי לא תעלה טבילה בראשם. אלא יקשרם בחוט וכדומה בצורה שיהיו רפויים ויטבול (ש"ך סק"ה מאיסור והיתר כלל נח דין צז).

^(לז) לא תעלה לו טבילה במקום שמונח. פירוש: יזהר שלא ינוח כלי הפנימי על קרקעית הכלי החיצון, שאולי מפני כובדו לא יכנסו מים בין תחתית הכלי הפנימי לדופן הכלי החיצון, אלא יטנו על צידו ויגלגלו בתוך כלי החיצון, או יראה בכל אופן שיוכל שהכלי הפנימי יהיה רפוי (וכן פירש הט"ז בס"י קכ סק"ד ופרי תאר שם סק"ה).

^(לח) שמונח. ודוקא כלים שמלאו קודם הטבילה, שמתוך שהוא מלא הוא מכביד על דופניו וחוצץ, אבל כלי ריק אין לחוש שאולי לא הגיע מים למקום מסויים בכלי. אך יזהר כשמטביל הרבה כלים, כלי בתוך כלי, שלא יושיב כלים הרבה בכלי אחד להטבילם יחד אפילו הם רקים, אלא אם כן מניחם בצורה שאינם יושבים זה על גבי זה, אבל אם מניח כלים אחד ליד השני זה אצל זה בדלי אפילו כלים הרבה מותר לכתחילה אפילו יפלו זה על גבי זה במקוה, ואין לחוש, כי מתוך שהוא מגלגל את הדלי עם הכלים במים, המים נוגעים בכל הכלי (ש"ך סק"ו מאיסור והיתר ס"י נח דין צה).

אין המים באים לו לכל צד עד שימטהו על צדו. ח כל פלי שפיו צר ^(ל) יותר משפופרת הנוד צריך להשהותו במים עד שיתמלא, ^(מ) או ימלאנו קדם שיכניסנו למקוה. ט ידות הפלים שהם ארפות ועתיד לקצצן, מטביל ^(טז) עד מקום שעתיד לקצצן, ^(נ) וידיו.

דעה ברורה ~~~

^(לח) סעיף ט. ששם מבואר שאם גם כלי החיצון צריך טבילה אפילו אין בפיו כשפופרת הנוד, עלתה טבילה לשני הכלים, כי מיגו שהועילה הטבילה לכלי החיצון הועילה הטבילה גם לכלי הפנימי. ויש מי שחולק על דין זה ולדעתו כל דין שפורפרת הנוד נאמר לענין נקב שגודלו כשפורפרת הנוד, אבל לענין כובד כלי אפילו אם החיצון יותר משפורפרת הנוד, מכל מקום צריך שהמים יגיעו לכל הכלי, ואם הפנימי מכביד על החיצון לא מגיע מים למקום חיבורם, ושני הכלים יחשבו כלא הוטבלו, וצריך להטבילם שנית (ערוך השולחן אות יג).

^(לי) כלי שצר מכאן ומכאן ורחב באמצע, אין המים באים לו לכל צד עד שיטהו על צידו. פירוש: כלי שיש לו שתי פיות בשני קצותיו, והמים נכנסים מצד אחד ויוצאים בצד השני, ושני הפיות הם צרים ורק באמצע הוא רחב, ולדוגמא מערוך שמגלגלים בו בצק, שיש לו שתי פיות בצדדיו הצרים ובאמצע הוא רחב, ואם ישים אותו במקוה המים יכנסו מצד אחד ויצאו מצד שני מבלי שיתרחבו המים לרוחב הכלי, ולכן אין להם טהרה עולמית. אפילו אם ישהה אותם זמן רב בתוך המקוה, כי המים נכנסים ויוצאים בקו ישר מצד השני מבלי להתפשט לצדי הכלי באמצע למקום שהוא שם רחב, עד שיטה את הכלי על צידו, ואז המים שיכנסו בכלי לא יצאו דרך הצד השני, עד אשר בראשונה ימלאו את רוחב הכלי (חזון יחזקאל על התוספתא מקואות פ"ז ה"ד).

^(לז) יותר משפורפרת הנוד. כך צריך לומר (ט"ז סק"ח וש"ך סק"ז). והחידוש שאפילו שאין בפיו כשפורפרת הנוד מועיל כשממלאו או משההו במים, ואפילו שתמיד בפחות משפורפרת הנוד לא נחשב חיבור, לטבילת הכלי עצמו מועיל אפילו הנקב קטן משפורפרת הנוד. ודע כי גם כשפיו רחב יותר משפורפרת הנוד אם הוא בצורה שהמים לא יכולים להיכנס בו מיד צריך להשהותו או למלאותו תחילה (ש"ך סק"ז והגר"א סק"י). ובחדרי דעה כתב שאדרבה צריך להגיה והוא כשפורפרת הנוד, כי אם הנקב הוא פחות משפורפרת הנוד אין המים שבתוכו ראויים להתחבר להמקוה, ואז מהתורה נחשב כלי זה כסתום לגמרי ודינו כמו כדור שאין צריך שיכנס מים לתוך חלל הכדור, ועלתה לו טבילה, וכן לכלי זה אם לא שייך שיכנסו בו מים נחשב הכלי כסתום ובאמת לא צריך שיכנסו בו מים, וכן הוא דעת השלחן גבוה (או"ח סי' תנא החלק השני אות כג).

^(לח) או ימלאנו קודם שיכניסנו למקוה. והמים שבמקוה יגעו למים שבכלי וזה נקרא השקה, ועלתה לכלי טבילה אפילו שהמים שבתוכה הם מים שאובין (לבוש). ^(לט) עד מקום שעתיד לקוצצן ודיו. כי כל העומד ליחתך נחשב כחתוך (חולין עב) ואפילו שמקום חיבור הידית העומדת ליקצץ אינו ראוי לביאת מים, מכל מקום אינה חוצצת, לפי שהיא בית הסתרים, ובית הסתרים של כלי אינו חוצץ (הר"ש והרא"ש בפירוש המשנה שם, באר

~~~ דעה ברורה ~~~

הגולה סק"א, ט"ז סק"ט) ואפילו ראוי לביאת מים לא צריך (אחרונים, ליישב קושית הערוך השולחן אות יא שהקשה שעל כל פנים ראוי לביאת מים צריך). ובביאור הדברים הבית יוסף ביאר בפשיטות שאין בבית הסתרים של כלי דיני חציצה. ואילו התורת חיים (חולין עג) הוכיח שמקום החיבור נחשב כמקום גלוי, ולא נחשב חציצה לפי שאין דרך בני אדם להקפיד על זה (ויש עוד כמה שיטות בראשונים, פירוש התוספות חולין עג. שביארו שמדובר בידות הכלים שעשויים חוליות כעין שלשלת של ברזל שהמים יכולים לבוא תחתיהן. והר"ן שם [וכן פירש הלבוש] תירץ שאף שעומד ליקצץ לאחר זמן, מכל מקום עכשיו נוח לו בקיומו עד שעת הקציצה ונחשב מיעוטו שאינו מקפיד עליו ואינו חוצץ. ודעת המרדכי סי' תנשא מהראב"ה וביארו האור זרוע שכל העומד ליקצץ כקצוץ ואינו נחשב כחלק מהדבר ולכן אינו חייב בטבילה, ומכל מקום אינו נחשב חציצה, כי רק דבר חיצוני שנצמד אל הכלי או הגוף נחשב חציצה, אבל דבר שהוא חלק מהגוף אינו חציצה, ונחשב כבית הסתרים ועדיף ממנו שדינו כבלוע ואינו צריך ראוי לביאת מים, כן ביאר בשו"ת צמח צדק יו"ד סי' קנח אותיות א-ב).

(מ) בירור הלכה: ודיו. ומכאן שכלי חשמלי שאי אפשר לטובלו אין צריך להטביל אלא מקום תשמיש המאכל ולא מקום החשמל, שהרי מקום החשמל הוא כאש ואינו צריך טבילה, ואפילו שכלי אחד הוא ואין טבילה במקום החיבור, הרי דינו כבית הסתרים שאינו צריך טבילה ואינו חוצץ, ובזה גם הגר"א (סק"ג) מודה, כיון שהוא כמיעוט שאינו מקפיד, ולכן כלי חשמלי יש להטבילו רק עד מקום חוטי החשמל (אגרות משה יו"ד ח"א סי' נז). והנה יש מי שכתב שכלי חשמל כיון שחוט החשמל מחברם לקרקע אינם חייבים טבילה (חלקת יעקב ח"א סי' קכו, שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' סו אות ד). אולם רוב מגין ובנין של אחרוני זמנינו פסקו שכלי החשמל צריכים טבילה (שו"ת מנחת יצחק ח"ב סי' עב, שו"ת באר משה ח"ד סי' ק, שו"ת בצל החכמה ח"ה סי' ה, שו"ת משנה הלכות ח"ט סי' קסב, שו"ת ויברך דוד ח"א סי' צה ד"ה ע"כ, שו"ת שבט הלוי ח"ב יו"ד סי' נז אות ב) וגם את חוט החשמל יטביל (מנחת יצחק ושבט הלוי שם). ומי שחושש שמכשיר חשמלי יתקלקל ממגע עם המים יש לו כמה עצות לפוטרו מטבילה, יש שכתבו שינתק את החלק המרכזי על ידי אומן ישראל שבאותו רגע הכלי לא יכול לעבוד ואחר כך יחזיר החלק ונמצא שישראל בנה את הכלי (חכמת אדם כלל עג דין יג ובבינת אדם, וכן הוא בקובץ תשובות מהגר"ש אלישיב זצ"ל ח"א תשובה ג, וכן דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל למעשה כמבואר בספר טבילת כלים עמוד קז). **ויש שכתבו שיתננו לגוי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו, ומותר להשתמש בו לעולם** (וכן פסקו שו"ת באר משה ח"ד סי' ק, שו"ת בצל החכמה רה סי' ה).

סימן קכא – מדר הכשר כלים הנקנים מן העובד כוכבים, וכו' ד' סעיפים

א (א) הלוקח כלים (ב) ישנים מן העובדי כוכבים, (ג) בדרך (ד) שששתמש בהן העובד כוכבים (ה) כך הוא הקשר. לפיכך הלוקח עלי תשמיש ישנים (ו) שששתמש בהם בצונן, כגון פוסות וצלוחיות וכיוצא בהן, (ז) מדיחן, (ח) וצריך (ט) לשפשפן היטב (י) במים בשעת הדחה כדי להסיר ולמרוק האסור שעל גביהן, (יא) ואחר כך (יב) שוטפן

דעה ברורה

(א) הלוקח. בין שלקח בדרך מקח שקנה מהגוי או שלקח בשאלה או בשכירות (פרי תאר סק"א, והלשון לוקח לפי שבהמשך נאמר שצריך גם לטבול את הכלי, וחייב הטבילה זה רק בלוקח כמבואר בס' קכ). (ב) ישנים. שניכר שנשתמש בהם, אבל אם לא ניכר שהשתמש בהם שום תשמיש אינם צריכים שום הכשר (פרי תאר סק"א).

(ג) כדרך שנשתמש בהם העובד כוכבים כך הוא הכשר. כי כן ציוותה התורה בכלי מדין, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש (לבוש, כנסת הגדולה הגהות הטור אות א). (ד) שנשתמש בהם. רוב תשמישו, כי הכלל הוא שבכל כלי הולכים אחר רוב תשמישו (מחבר באר"ח סי' תנא סעיפים ו, כה) ורוב תשמישו הכוונה מה שרגילים בני אדם להשתמש בו, ולכן קדירה קטנה אפילו שלפעמים משתמשים בה כקערה דינה כקדירה (פרי תאר סק"א). (ה) כך היא הכשר. כשרוצה להשתמש בהן, אבל כשאינו רוצה להשתמש בהן, מותר לו להניחו כך בביתו בלי הכשר, כי אנשים מתרחקים מכלי שיש בו בליעות איסור, ולכן לא חוששים שברבות הימים שהכלי יהיה בביתו יבוא לידי תקלה להשתמש בו (פרמ"ג סי' צא שפתי דעת סק"ג).

(ו) שנשתמש בהם בצונן. שרוב תשמישו הוא בצונן (מחבר שם). (ז) וכיוצא בהן. שאוכלים ושותים עמם, אבל כלי ששואבים בו מים או ספל שנוטלים בו ידים אינו צריך שום הכשר (שבילי דוד אות א). (ח) מדיחן. אם אינם נקיים, אבל אם רואה שהם נקיים היטב אפשר שאינם צריכים הדחה ושפשוף (זבחי צדק סק"ג בשם קהל יאודה סעיף א).

(ט) וצריך לשפשפן היטב במים בשעת הדחה כדי להסיר האיסור שעל גביהן. פירוש: שבתחילה צריך לשפשף שפשוף חזק בידו בעת ההדחה להסיר את כל האיסור הדבוק על הכלי, ולא מספיק שטיפה במים בנחת (בית יוסף מדברי הר"ן בשם הראב"ד, וכן פירש הב"ח דברי הטור). (י) לשפשפן. ואם הדיח ולא שפשף זה כאיסור בלוע ואם הכלי אינו בן יומו מותר (ערוך

השלחן סק"א).

(יא) במים. צוננים.

(יב) ואחר כך שוטפן במים. פירוש: ולאחר השיפשוף הראשון במים צריך פעם נוספת לשטוף את הכלי במים, כדי להעביר לחלוחית האיסור שנשאר עליו מן השפשוף (ב"ח לפרש דברי הטור). ויש מי שאומר שהדחה זו היא רק חומרא שהרי כשטובל את הכלי כבר יורד כל שאריות הליכלוך (דעת תורה ועיין חידושי חתם סופר סק"א שאין ראיה לחידושו של הראב"ד שהצריך הדחה לאחר מריקה).

שלחן ערוך

בְּמִים (יד) וּמִטְבִּילָן, וְהֵם (יז) מְתָרִין. הַגֵּה: יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּהְגוּ הָפֵךְ לָשׁוֹם (יח) וְיֵין צִלָּים שֶׁנֶּסְכֵּיהֶם (יט) מְדַבְּקִים צִחֶלֶב, מִשּׁוֹם (כ) שֶׁפּוֹצֵעַ הֵינּוּ לְבָרֶחַ מִן הַחֶלֶב, וְהַחֶלֶב נִקְרָא וְעוֹמֵד צִעֲלָמוֹ וְאִינוֹ נוֹגֵעַ (כא) כָּלֶל (כב) צֵינּוֹ (כג) סִימָן קמ"ט). בְּ לֶקַח מִזֶּהוּ בָּלִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם (כד) בְּחַמִּין,

~~~ דעה ברורה ~~~

(יג) שוֹטֵפֵן בְּמִים וּמִטְבִּילָן. וְקוֹדֵם הַטְבִּילָה אִם הַכִּלִּים הִיוּ מְלוּכִלְכִים בְּאִיסוֹר יִגְבֹּם תַּחֲלִילָה וְאַחֵר כֵּךְ יִטְבִּילֵם (כנסת הגדולה הגהות הטור אות כג, ממהר"ל שכתב כן שכרוחץ להסיר החמץ). (יד) וּמִטְבִּילָן. וְנִלְמַד דְּבַר זֶה מֵהַכְּתוּב כֹּל דְּבַר אֲשֶׁר יֵבֵא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָּאֵשׁ, וְטָהַר, פִּירוּשׁ: כֹּל דְּבַר שִׁיבּוֹא אֶצֶל הַגּוֹי בָּאֵשׁ, כְּדִי לְהַכְשִׁירוֹ תַּעֲבִירוּ אֶת הַכִּלִּים בָּאֵשׁ לְנִקּוּתוֹ, וְאַחֵר כֵּךְ, וְטָהַר, תִּטְבְּלוּ אוֹתוֹ. וּמִפְּסוּק זֶה הֵנָּאמַר בַּדְּבַר הַבֵּא בָּאֵשׁ לּוֹמְדִים שֶׁגַם בַּהֲמִשְׁךְ שִׁכְתוּב וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יֵבֵא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמִים, אִפִּילוֹ שֶׁלֹּא כְּתוּב וְטָהַר, מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב שֶׁהַכֶּשֶׁר הַמִּים כֶּהַכֶּשֶׁר הָאֵשׁ, וְכִמוֹ שֶׁאַחֵר לִיבּוֹן וְהַגְעִלָה צָרִיךְ טְבִילָה כְּמוֹ כֵּן אַחֵר שְׁטִיפָה צָרִיךְ טְבִילָה. וְעוֹד שֶׁאִם הַהַגְעִלָה וְהַלִּיבּוֹן אֵינֶם מִסְפִּיקִים וְצָרִיךְ אַחֲרֵיהֶם טְבִילָה כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁאַחֵר שְׁטִיפָה צָרִיךְ עוֹד פְּעוּלָה שֶׁהִיא הַטְבִּילָה (כנסת הגדולה הגהות הטור אות ז). (טו) וּמִטְבִּילָן. אִם הֵם מֵהַכִּלִּים שֶׁנִּתְבָּרַר בְּסִימָן הַקּוֹדֵם שֶׁחִיבִים בְּטְבִילָה (ש"ך סק"ב). (טז) וְהֵם מוֹתָרִים. וְאִפִּילוֹ הַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הַגּוֹי פְּעָמִים מוֹעֲטוֹת בַּחֲמִין, כִּיּוֹן שֶׁהוֹלְכִים בְּכֹלִי אַחֵר רֹב תִּשְׁמִישׁוֹ לְדַעַת הַמַּחֲבֵר. וּמִכֹּל מְקוֹם אִם יָדוּעַ שֶׁבִּתּוֹךְ מַעַת לַעַת הַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הַגּוֹי בְּכֹלִי רֵאשׁוֹן מִמֶּשׁ, אִפִּילוֹ שֶׁעִיקַר תִּשְׁמִישׁ שְׁלוֹ בְּצוֹנָן צָרִיכִים הַגְעִלָה בְּכֹלִי רֵאשׁוֹן לְכֹל הַדַּעוֹת וְאִם הַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עַל יְדֵי הָאֵשׁ מִמֶּשׁ צָרִיךְ לִיבּוֹן (כנסת הגדולה הגהות הטור אות ב, ומשנה

ברורה סי' תנא סקמ"ו).

(יז) מוֹתָרִים. וְכֹל זֶה לְדַעַת הַמַּחֲבֵר, אֲבָל הַרַמ"א חוֹלֵק עַל זֶה וְכָתַב בַּהֲמִשְׁךְ (סעיף ה) שֶׁכֵּן הָדִין רַק בְּכֹלִים שׁוּדָאִי לֹא הַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הַגּוֹי אֲלֹא בְּצוֹנָן, אֲבָל כֹּלִי שִׁישׁ לְחוּשׁ בּוֹ שֶׁהַגּוֹי הַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אִפִּילוֹ פֶּעַם אַחַת בַּחֲמִין, נוֹהֲגִים לְהַגְעִיל וְאֵין לִשְׁנוֹת. וְדוֹקָא לְכַתְּחִילָה אֲבָל בְּדִיעַבַּד מוֹתָרִים, וְיִשְׁפָּשֶׁם הֵיטֵב וְאַחֵר כֵּךְ יִדְיָחֵם. וְכֵן כֹּלִי חֶרֶס שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הַגּוֹיִים בְּצוֹנָן נִחְשָׁב דִּיעַבַּד, כִּיּוֹן שֶׁאִי אִפְשָׁר לְהַכְשִׁירָן וְלֹכֵן מוֹתֵר לְקִנּוּת מֵהֶם וְלַהַכְשִׁירָם בְּמִרְקָה וְשְׁטִיפָה הֵיטֵב.

וְהַמְנַהֵג לְהַחֲמִיר וְלַהַגְעִיל אִפִּילוֹ אֶת הַכּוֹסוֹת שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשִׁים בָּהֶם בְּצוֹנָן, לְפִי שְׂרָגִילוֹת שֶׁנִּשְׁאָר בְּתוֹכָם מִשְׁקִים כֹּל הַלֵּילָה וְכֹל הַיּוֹם וְנִעֲשִׂים הַמִּשְׁקִים כְּבוּשִׁים בְּכֹלִי, וְכְבוּשׁ דִּינוֹ כְּמִבוּשָׁל, וְאִם כֵּן יִחְשַׁב כֹּלִי זֶה כֵּאִילוֹ נִתְבַּשְׁלוּ בּוֹ בַּחֲמִין. וְעוֹד שֶׁלְּפַעֲמִים שׁוֹרִין בְּתוֹכָם פְּתִיתִי לַחֵם חֵם עִם יֵין (ב"ח).

(יח) יֵין. וְשֶׁאֵר מִשְׁקִים (פְּתַחֲי תְּשׁוּבָה סק"א בְּשֵׁם הַפְּרַמ"ג סִי' סָד מִשְׁבָּצוֹת זֶהָב סק"א).

(יט) מְדוּבָקִים בַּחֲלָב. וְהַחֲלָב מוֹנֵחַ רַק בֵּין הַנִּסְרִים וְלֹא מִרוּחַ בְּתוֹכוֹ (פְּרַמ"ג שם).

(כ) שְׁטִבֵּעַ הֵינּוּ. וְכֵן טִבֵּעַ שֶׁאֵר מִשְׁקִין (פְּרַמ"ג שם).

(כא) כָּלֶל בֵּינָן. וְעוֹד שֶׁאִפִּילוֹ אִם הֵינּוּ כֵּן בּוֹלַע מֵהַחֲלָב הַטֵּעַם מַחֲבִיּוֹת אֵלּוֹ הוּא מִשְׁהוּ, וְעוֹד שֶׁהוּא נוֹתֵן טֵעַם לְפָגֶם וְאִינוֹ מִתְכוּיִן לְבַטֵּל (הַרִיט"ב א"ע עו, וְהִבִּיאוּ בִּשְׁלַחֲנוֹ שֶׁל אֲבֵרָהֶם סק"א. אִוֹלָם מִדְּבַרִי הַרַמ"א כֵּאֵן שֶׁחֲשַׁשׁ מִשְׁמַע שֶׁחֲלָב בֵּינָן נוֹתֵן טֵעַם לְשִׁבַּח כְּמִבּוֹאֵר בְּפְרַמ"ג בְּשִׁפְתֵי דַעַת סִי' קָג סק"ג) וְעוֹד שֶׁהֵינּוּ הַנוֹגֵעַ בַּחֲלָב מִיָּד הוּא מִתְעַרֵּב עִם הֵינּוּ אַחֲרָי שְׁבַחֲבִית וְבַטֵּל בּוֹ, וְאֵין זֶה נִחְשָׁב כְּמִבְטָל

שלחן ערוך

יא

בין שהם של ^(כד)מתקת או ^(כה)של עין או ^(כז)אבן, ^(כז)מגעילן, ^(כט)ואחר כך ^(ל)מטבילן אם הם של מתקת, ^(לא)והם ^(לב)מתרים. ואם הטבילן ואחר כך הגעילן, ^(לג)מתרים.

דעה ברורה ~~~

איסור לכתחילה כיון שאין כוונתו לבטל וליהנות מן האיסור אלא כוונתו לתקן הכלי ולהדביק סדקיו (פ"ח סי' סד סק"ו בשם הריב"ש בטעמו השני, והביאו ערוך השולחן אות ח).

^(כב) **בין.** וכן הלכה (כנסת הגדולה הגהת הטור אות ח) ואפילו לכתחילה מותר לנהוג כן (הגר"א סק"ב). אולם יש אומרים שטבע היין כן כשיש לו מקום לברוח אבל כשהוא בחבית הוא נוגע בחלב בעל כורחו היפך טבעו, וגם כששוהה בתוכו יותר משיעור כבישה הוא נעשה כמבושל בו, ועל כרחך שכל ההיתר שנהגו כן היה מחמת שבדרך כלל יש שישים בין שבחבית כנגד היין שנגע בחלב, ולכן אין להתיר למלאות יין בחבית זו, אלא אם יש בשאר היין שבחבית שישים כנגד היין שנגע בחבית, אבל אם אין שישים אסור למלאות בה יין (פרי תאר סק"ב, ופרמ"ג שם, וכתב זבחי צדק סק"ד ויתכן שכן דעת הערך השולחן סק"ב). וכשמערב בחלב סיד וטבע הסיד לייבש החלב ולהקשותו, אפילו אם לפעמים אין בין שישים כנגד החלב מותר כיון שהסיד פוגם, ופגום הכשירו ברוב (שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קיא והביאו דרכי תשובה סק"ג).

^(כג) **בחמין.** אפילו על ידי עירוי בלבד, והבישול היה עם נוזלים, אבל אם הבישול היה ביבש כתבניות אפיה שפודים וכדומה יבואר בעזרת השם בהמשך.

^(כד) **מתכת.** וכל סוגי המתכות והברזל נכללים בשם מתכת (כנסת הגדולה הגהת הטור אות טו). ^(כה) **של עץ.** ואפילו המחמירים (הב"ח הלכות פסח סי' תנא) שלא להכשיר כלי עץ מפני הגומות, היינו בגלל חומר חמץ בפסח שאיסורו במשהו, אבל בשאר איסורים אין להחמיר בזה, ומותר בהגעלה, כשהם מעץ בלבד (כנסת הגדולה הגהת הטור אות כב) אבל אם ציפה את העץ בסמנים מעורבים עם לובן ביצה דינם ככלי חרס (כנסת הגדולה הגהת הטור אות טז מתשובת הגאונים). וסכינים שמחופים בעץ בידית שלהם וקבעו בהם מסמרים לא יועיל להם הגעלה כי יש בידית הרבה גומות ואי אפשר לנקות את כולם (כנסת הגדולה הגהות הטור אות כא מהב"ח באו"ח סי' תנא).

^(כו) **אבן.** כשנעשה מאבן שלימה, אבל כלי העשוי משחיקת אבנים דינו ככלי חרס (דרכי תשובה סק"ה מספר כמו השחר מערכת ה אות ב) וכן כלי שעשוי מאבן ששואב בטבעו דינו כחרס (רדב"ז ח"ג סי' תא, פ"ח סק"ג) ומכאן שכלי פורצלן יש לחוש שבולעים ויש להחמיר בהם ככלי חרס (דעת תורה, וכמבואר בפתחי תשובה סי' קכ סק"ב כי עשייתם מהחול ומהאדמה. ומה שכתב הכנסת הגדולה הגהת הטור אות כו שנהגו להתירם להשתמש בהם בלי שום הכשר, כבר כתב בשירוי ברכה כאן ומחזיק ברכה באו"ח סי' תנא סק"י שעכשיו המנהג להחמיר) ואפילו בהפסד מרובה יש לאסור אפילו אם השתמשו בהם רק בספק איסור, אבל אם לא נודע הספק טריפה עד אחר מעת לעת יש להתיר בהפסד מרובה (פרמ"ג סי' קג שפתי דעת סק"ז). ובעיקר דין הכשרת כלי אבן יש מי שחשש ואסר להגעילו עד שיהיה אינו בן יומו ואז יגעילנו שלשה פעמים, וכשהוא בן יומו אפילו השתמש בו אחר ההדחה יש לאסור אפילו בדיעבד, ואין להקל אלא במקום שיש לצרף עוד סברות (חידושי חתם סופר

סק"ב).

^(כז) **מגעילן.** לשון פליטת דבר הבלוע בדבר, מלשון הכתוב (שמואל ב א, כא) נגעל מגן גבורים, שפירושו נפלט השמן שמשחו בו את המגן (רש"י ויקרא כו, יא, ושמואל שם).

וַיֵּשׁ אֲזַמְרִים שְׁצָרִיךְ ^(לד)לְחֹזֶר ^(לה)וּלְהַמְבִּילָן. הַגָּה: דִּין ^(לו)כָּלִי עֶכֶס עֵינִי זְהֻלְכוֹת פֶּסַח סִי' ^(לז)תַּנְ"א. יֵאִין לְהַגְעִיל שָׁם כָּלִי ^(לח)כָּל זְמַן שְׁהוּא ^(לט)צֶן ^(מ)יוֹמוֹ ^(מא)וְאִין לְהַשְׁפִּיט ^(מב)צִמִּי הַגְעֵלָה

~~~ דעה ברורה ~~~

(כח) **מגעילן**. וכתב הטור וכיצד היא ההגעלה, ישפשף הכלי היטב כדי להעביר לחודה שבו ואחר כך מגעילן בכלי ראשון (והביאו הש"ך סק"ג) וכשמגעיל אינו נחשב כמבטל איסור, שלוקח כלי שיש בו בליעות איסור ומבטלו במי ההגעלה, כי דוקא לבטל איסור ולאוכלו אין מבטלים, אבל במי הגעלה אין עושים כלום עם המים שנפלט האיסור בהם (כנסת הגדולה הגהת הטור אות יא בשם הר"ן). וצריך להגעיל גם את הידית של הכלי (א"ח סי' תנא סעיף יב) ומותר לערות עליהם מים רותחים ואין צריך להגעילן בכלי ראשון, כי בליעת הידות היה על ידי עירוי שנשפך עליהם ניצוצות מהתבשיל של איסור הנמצא בקדירה, וכבולעו כך פולטו על ידי עירוי (שם בהגה וחכמת אדם כלל עד אות ג).

(כט) **ואחר כך מטבילן**. כשקנה הכלים מהגוי, אבל בקנה מישראל ברור שאין צריך להטבילו (פרישה סק"ג) ואפילו כלי של ישראל שנאסר מחמת בליעת איסור אין צריך להטבילו אחר הכשרו (הרשב"א בתורת הבית בית רביעי תחילת שער ד, ורש"י בספר האורה ח"א סי' פב, ובספר הפרדס סי' קכה ומאירי ע"ז עה:). וכן כלי הטעון ליבון כשפוד צריך ללבנו קודם הטבילה (כנסת הגדולה הגהת הטור אות ד, ערך השלחן סק"ה ושלחן גבוה סק"ו).

(ל) **מטבילן**. ומברך על הטבילה ואינו מברך על ההגעלה, לפי שהטבילה היא מצות עשה, וההגעלה היא מצות לא תעשה שלא לאכול נבילות, ולא תיקנו לברך על מצות לא תעשה (איסור והיתר הארוך כלל נח דין ק).

(לא) **והם מותרים**. הכלים, אבל מי הגעלה יבואר בהמשך.

(לב) **מותרים**. ואין חילוק בגובה רתיחות המים ואפילו מי הבישול היו חמים יותר ממי ההגעלה, כמו סיר לחץ שמגיע חומו לכמאה ועשרים מעלות, הגעלתו במים רותחים רגילים, וכל שהמים העלו רתיחות מגעילים בו (שו"ת בצל החכמה ח"ג סי' נה ישיביל עבדי ח"ז חיר"ד סי' ו אות ג).

(לג) **מותרים**. שהרי אין הטבילה בשביל טומאה, אלא גזירת הכתוב שיצא בטבילה מטומאתו של הגוי לקדושתו של ישראל, ואם כן אין קשר לטבילה אם ההגעלה, ואין חילוק מי מהם קודם ומי אחר כך (פירוש ר"י בבית יוסף, ט"ז סק"א, ופר"ח סק"ד, וסיים שכן עיקר).

(לד) **לחזור ולהטבילן**. כי כשהטביל קודם ההגעלה הוא כטובל ושרץ בידו (פירוש רבינו שמואל בבית יוסף והביאו הש"ך סק"ד) ולכן יטבילם פעם נוספת ובלא ברכה (ש"ך סק"ה, לחם הפנים סק"ג, ובית לחם יהודה סק"א, פרי תאר סק"ד, וכנסת הגדולה הגהת בית יוסף אות ו) ויש אומרים שהעיקר כדעה שצריך לחזור ולהטבילן, ולכן יחזור ויטבילנו בברכה (פתחי תשובה סק"ה בשם תשובת יריעות האהל). וכל זה כשהכלי בן יומו אבל כשאינו בן יומו לא נקרא טובל ושרץ בידו (דגול מרובה, והביאו הפתחי תשובה סק"ג) ומסתימת לשון המחבר והפוסקים משמע שאפילו הכלי אינו בן יומו נחשב לדעה זו טובל ושרץ בידו, שהרי סתם כלי גוי אינם בני יומן ואפילו כן הם אומרים שצריך להגעיל תחילה (שו"ת בית שלמה יו"ד סי' קמח, יד שאול, וזבחי צדק סק"ז). ולכן יש מי שאומר שקשה להתיר בסתם כלי של גוי שאנו לא יודעים האם הוא בן יומו או לא, אבל כלי שודאי אינו בני יומו יכול להטביל ולהגעיל אחר כך (ישועות יעקב סק"א כי בסתם כלי מה שאומרים שאינו בן יומו

דעה ברורה

זה בגלל ספק ספיקא, ספק אולי לא השתמשו בו היום, ואפילו השתמשו בו אולי השימוש היה בדבר הפוגם, וטעם פגום אינו אוסר, ולגבי טבילה לא שייך להתיר מכוח ספק ספיקא, אבל כשודאי הכלי בן יומו ההיתר הוא מכוח ודאי שאינו בן יומו) אבל למעשה יש להחמיר אפילו ודאי אינו בן יומו שצריך להגעילו לפני שמטבילו (חידושי חתם סופר סק"ג כי לא ברור מה הספק ספיקא שבגללו מתירים סתם כלי גוי, האם כמו שפירשנו ספק שבישלו בו דבר הפוגם, או שהספק ספיקא הוא האם בישלו בה דבר המותר לגמרי, ואם כן גם כשודאי אינו בן יומו צריך קודם לטובלו).

והטבילין. ואם רוצה להשתמש בצונן בכלי בלי להכשירו, יוכל להטבילו ולהשתמש בו בצונן, ואם אחר כך יחזור בו וירצה להשתמש בו בחמין יכשירו ולכל הדעות אין צורך לטובלו פעם נוספת, כיון שבשעת הטבילה היתה הטבילה כראוי שלא היה צריך להכשירו (לבוש) ומכאן שאם הטביל לפני ההכשרה על דעת לאכול בחמין אין הטבילה מועילה וגם צונן אסור לו לאכול בהם (ש"ך שם, וכנסת הגדולה הגהות הטור אות ל). ומה שאמרנו שיכול להשתמש בו בצונן בלי הגעלה זה רק כשמשתמש בו לפעמים ולא קבוע (גליון מהרש"א וכמו שכתב הרמ"א בסעיף ה בכלי שצריך ליבון והגעילו). ויש חולקים על דינו של הלבוש וסוברים שבכלי הצריך הכשרה לא מועילה הטבילה לפני ההכשרה אפילו רוצה להשתמש בו בצונן, ואי אפשר לאכול בכלי אפילו צונן עד שיכשירו כדינו ויטבילנו (תפארת למשה הביא

הפתחי תשובה סק"ד, כנסת הגדולה הגהות הטור אות לו, אליהו רבה סק"א, וכן משמע שפסק בדעת תורה).

כלי עצם. או מקליפת ביצה (שדינו ככלי עצם, פרמ"ג שפתי דעת סי' פא סק"ח).

תנ"א. סעיף ח, שכתב הרמ"א שם שצריך הגעלה. וכן פסקו ה"ז וש"ך (סי' צט). ויש מי שאומר שהרמ"א כתב כן למי שליבו נוקפו, או למי שאינו חושש שיתקלקלו. אבל למעשה לא מועיל להם הגעלה כי הוא יחוס שלא יפקעו ואפילו אומר שאינו חושש לא מועיל הגעלתו (כנסת הגדולה הגהות הטור אות יח) וגם החתם סופר (סק"ד) תמה מאוד שהרי מפורש במרדכי שאין צריכים הגעלה.

כל זמן שהוא בן יומו. כשעדין לא עבר עשרים וארבע שעות מהשימוש האחרון (טור), כי כל זמן שהוא בן יומו צריך שיהיה במים שישים כנגד האיסור, וכיון שלא יודעים כמה האיסור צריך שישים כנגד כל הכלי שמגעילים, ואם אין שישים אפילו הכלי שמכשירים בו נאסר (ט"ז סק"ב, פרי תאר סק"ה ואפילו בדיעבד). ובאמת אם יש שישים מותר להגעיל

אפילו כשהוא בן יומו (ט"ז שם, ונקודות הכסף. ובכנסת הגדולה הגהות הטור אות סח כתב שהרמ"א בדקדוק כתב רק שאין להכשיר כל זמן שהוא בן יומו, והשמיט את הדין השני שכתב הטור, או שיהיה במים שישים כנגדו. לפי שלשיטת הרמ"א אומרים חתיכה נעשית נבילה בכל האיסורים, ואם כן הכלי עצמו נעשה גוף האיסור ומה יועיל מה שיש שישים במים כנגדו, ומה שכתב הרמ"א בא"ח סי' תנב על מה שכתב המחבר יש להזהר להגעיל קודם שעה חמישית כדי שלא יצטרך לדקדק אם הכלים בני יומן אם לאו, ועל זה הגיה הרמ"א או אם יש שישים במים שיוגעילם בו כנגד הכלי, אולי לא כתב כן אלא לדעת המחבר שבשאר איסורים לא אומרים חתיכה נעשית נבילה. ודעת ה"ז לחלק בין חתיכה לכלי, כי חתיכה אסורה מחמת עצמה אבל כלי גופו של כלי אין בו טעם, ולכן מועיל שישים כנגדו). **ועוד שהרי כתב הרשב"א** (הובא בבית יוסף) **שאם הכלי שמגעיל הוא כלי שבלע איסור רק בחלק ממנו, האיך יגעילו בעודו בן יומו והלא יש לחוש שיפלוט מקום האיסור את האיסור ויבלע האיסור במקום אחר שלא נבלע בו מקודם**

(ט"ז שם).

בן יומו. ולכתחילה לא יגעיל כלי כשהוא בן יומו אפילו כשאינו בלוע מאיסור אלא מבשר לאכול בו חלב ולהיפך, ואם הגעיל בדיעבד עלתה לו הגעלה, שהרי הכלי קיבל טעם מבשר או מחלב כשר, והוא מעביר את הטעם למי ההגעלה, ומשם הטעם או חוזר לכלי שמגעיל או לכלי הגדול שמגעילים בו, ועדיין הטעם הוא מבשר או חלב שהם

(אקד). כל מקום שפיריך הגעלה לא מהגי חס קלפו לכלי ככלי (מב) אפנות (ת"ה סי' ק"ל וזמקדכי והגהת ש"ד). ועיין לעיל (מג) סימן ק"ח דין מרדה של חסור (מד). ג דיני הגעלה ולבון הלא הם פתובים (מה) בהלכות פסח. ד מחבת (מז) שמוטגנים בה, אף על פי (מח) שילעגין חמין

~~~ דעה ברורה ~~~

היתר, וזה נקרא נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא, שרק לכתחילה יש להיזהר שלא לעשותו אבל אם עשה אינו אוסר (ט"ז סק"ב). ועוד שיש לחוש שיגעיל כלי בשר וחלב יחד ולא יהיה במים שישים (בית דוד [ביסטריץ] ד"ה אין להגעיל). וכששני הכלים בני יומן גם הכלי שמגעיל וגם הכלי שבו מגעילים אסור אפילו בדיעבד (ט"ז סק"ב).

(מ) יומו. וכל זה כשמגעילו במים רגילים אבל אם פגם את מי ההגעלה על ידי אפר או חומרי ניקוי אפשר להגעיל בו אפילו כלים שהם בני יומן (נזירות שמשון א"ח סי' תנב, ומטה יהודה א"ח סי' תנב סק"ה, והיבע"ץ במר וקציעה בא"ח סי' תנב, והחזו"א י"ד סי' כג סק"א. אבל יזהר לתת כמות מועטת של חומר ולא הרבה).

וכל זה בהגעלה אבל כלי הצריך ליבון יכול ללבנו גם כשהוא בן יומו (כנסת הגדולה הגהות הטור אות סז).

(מא) **במי הגעלה.** לכתחילה (פרי תאר סק"ה, והגר"א סק"ז שכתב שהוא רק חומר) ואפילו לרחוץ בהם קערות ואפילו כשיצטננו, ואפילו שאם היה שישים במים המים מותרים מעיקר הדין אפילו בשתיה, מכל מקום נהגו שלא להשתמש בהם, כדי שלא יבואו להשתמש גם כשלפעמים מגעיל במים שאין בהם שישים נגד הכלי, או שלגבי המים הוא נחשב כמבטל איסור לכתחילה (איסור והיתר כלל נח דין עה, והלבוש, וכנסת הגדולה הגהת הטור אות יב. והפרי תאר סק"ה היתר להשתמש במי ההגעלה כשהיה בהם שישים, שהאיסור עצמו כבר בטל בהם, והרב נחפה בכסף דף קסז ע"ב כתב עליו שאין להתיר כלל. ומה שהובא בערך השולחן אות יא ובספרו חוקת הפסח סי' תנב סק"ג שלא שייך מבטל איסור במים, עיין בית דוד [ביסטריץ] שהביא כן מכמה מגדולי הפוסקים ומכל מקום סיים וחלילה להקל).

(מב) **אומנות.** כי הכלי בלוע מעבר אל עבר ומה יועיל קליפה, ולכן גם עירוי מכלי ראשון אינו מועיל (הגר"א סק"ח).

(מג) **סימן ק"ח. ועיין שם סעיף ג.**

(מד) **בירור הלכה:**

א. כלים ישנים שמלח בהם הגוי דברים אסורים צריך להגעילן, כי הכלים בולעים על ידי מליחה, וכשישתמש בהם ברותחים יפליטו את האיסור הבלוע, אבל אם לא הגעילן ומלחו בהם דברים של היתר לא נאסר המאכל, כי אין למליחה כוח להוציא את הבלוע בכלים (חכמת אדם כלל עד אות ד).

ב. המכסים של קדירות איסור טעונים הגעלה בכלי ראשון כמו הקדירה, שהרי בלוע זיעת איסור (א"ח סי' תנא סעיף יד).

ג. נוהגים לשטוף את הכלים מיד לאחר ההגעלה (א"ח סי' תנב סעיף ז).

(מה) **בהלכות פסח.** סימנים תנ"א תנ"ב.

(מו) **פסח.** ויורה גדולה שאינו יכול להכניסה בכלי אחר יעשה לו שפה מטיט או בצק כדי שיוכל למלאותה היטב כדי שיבואו המים על כל שפתה או יכניס בה אור בוער ומתוך

בַּפֶּסַח דִּי לָהּ בְּהַגְעָלָהּ, לְעֵנִין שְׂאֵר אִסּוּרִים צָרִיכָה ^(נא)לִבּוֹן. ה' אִם הִגְעִיל כָּלִי
הַצָּרִיךְ לִבּוֹן, אִסּוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּחַמֵּין ^(נב)אֶפְלוּ שְׂלֹא עַל יְדֵי הָאֵשׁ. הַגָּה: הַכֵּל

~~~ דעה ברורה ~~~

כך ירתיחו המים ויעלו על כל שפתה (לשון הטור). ויש אומרים שאינו מועיל אלא לענין
חמץ ולא לשאר איסורים.

^(מז) **שמטגנים בה.** פירוש: שיוצקין בה שמן לאפותו.

^(מח) **שלעניין חמץ בפסח די לה בהגעלה.** אפילו שלפעמים נשרף השמן ונשאר בה החמץ
בלי שמן, מכל מקום הולכים אחר רוב תשמישו שהוא עם שמן (בית יוסף באו"ח סי' תנא)
ואפילו לנו שאנו לא הולכים אחר רוב תשמיש הכלי (כמבואר ברמ"א סי' תנא) מכל מקום
המחבת מותרת בהגעלה, כיון שבשעה שבלעה את החמץ, בלעה דבר היתר, שהחמץ
במשך השנה מותר באכילה (ט"ז סק"ג ש"ך סק"ח. ועיין בהמשך שנחלקו האם בליעת חמץ במשך השנה נחשב בליעת
היתר או איסור). ועוד שאפילו נשרף השמן עדין יש על המחבת לחלוחית משקה (משנה ברורה סי'
תנא סקס"ג בשם הרא"ש).

^(מט) **בהגעלה.** לשיטת המחבר שם אבל הרמ"א שם הביא יש מחמירים ללבנו ליבון קל
שישורף עליו קש מבחוץ. ונוהגין ללבנו לכתחילה מיהו סגי ליה בהגלעה אם אין בו
גומות. והפרי חדש שם פסק שמעיקר הדין צריכה ליבון.

^(נ) **ליבון.** לפי שבלעה איסור ולכן מחמירים בה. ולפי טעם זה, מחבת של חלב או בשר,
הכשירו בהגעלה, שהרי בלע דבר היתר, וכן נראה מלשון המחבר (כך כתב הש"ך סק"ח שכך נראה
גם מדברי המחבר. ועיין בזרע יצחק [לומברוזו, שחידושו הובאו בספר בני יוסף - טאנוגי דף מז ע"ג] לסעיף ד מה שהקשה ושאל
מדברי המחבר ראייה לדין זה).

**עוד טעם הביא הש"ך בשם תשובת רבינו מנחם עזריה, וכמה פירושים נאמרו בביאור
דבריו**

א. מחבת של גוי כיון שרוב תשמישו הוא טיגון בשמן וכדומה ולא במים, והשמן הוא
משומן בשר איסור, אם כן על המחבת ממש מונח השומן איסור ומבליע את האיסור
שבו במחבת בלי אמצעי, ובליעתו חזקה ואינה יוצאת אלא על ידי ליבון, מה שאין כן
מחבת חמץ שהשימוש בו הוא טיגון בדבר הכשר, שמטגנים בו מאכל עם חמץ, אם כן
בליעת החמץ של המחבת אינה מגוף החמץ אלא על ידי אמצעי שהחמץ מבליע בשומן
והשומן במחבת ואין בליעתו כל כך חזקה וכשמגעילו נפלט כל מה שבלע. ולפי טעם זה
מחבת שטוגן בו בשומן בשר או אם הבשר היה מונח על גוף המחבת, או מחבת שבושל
בו חלב, צריך ללבנה לפי שבלעה מהבשר או מהחלב עצמו בלי אמצעי (ש"ך סק"ח לפי ביאור
הרעק"א בדבריו, וכן פסק הפר"ח סק"ח, וכן הוא בהגדה של פסח של הרב מכשירי פסחא אות קמא, מסגרת השולחן, ערך השלחן
בהשמטות סק"ב).

ב. מחבת של גוי כיון שרוב שימוש הגוי במחבת הוא עם שמן ושמן דרכו שנשרף
ומתאדה, ונחשב שהשתמשו בו באש עצמו, אבל אם רוב השימוש במחבת יהיה עם

מים גם הכשרו הוא במי הגעלה (ש"ך סק"ח לפי ביאור הפרי מגדים או"ח סי' תנא משבצות זהב סקט"ז, וכן כתב
הפרי תאר סק"ו למקומות שנהגו להחמיר, כי לדעתו המחבר הצריך ליבון רק מפני המנהג אבל במקומות שלא נהגו העיקר להקל
גם בשאר איסורים).

~~~ דעה ברורה ~~~

ויש חילוק גדול להלכה בין ב' פירושים אלו: כשהשימוש אינו בשמן ומים אלא בשאר משקים: לפירוש א. כיון שהשימוש על ידי אמצעי הכשירו בהגעלה. ולפירוש ב. ספק מה טיבו של שאר משקין האם כשמן או כמים, ולכן ספק האם יועיל לו הגעלה והכשירו מספק על ידי ליבון (ועיין עוד פרמ"ג שפתי דעת סי' עא סק"ג שנסתפק בבישול דם האם נחשב תשימושו על ידי האור וצריך ליבון או נחשב כבישול ומועיל הגעלה, וכן ספק מה דינו של משקה איסור שנפל על כלי שעומד ריקן אצל האש).

והחתם סופר פירש: שכל כלי שתשמישו דרך בישול אפילו לא יהיו באמצעי של היתר כמו מי שבישול יין נסך וחלב של גוי ואפילו איסורי תורה כמו יין לנזיר וכדומה, מכל מקום כבולעו על ידי בישול כך פולטו על ידי בישול בהגעלת מים חמים, כי כל המשקים נחשבים כבישול חוץ מחלב ושומן, אבל מה שנבלע על ידי טיגון בחלב ושומן, בזה יש לחלק ולומר שאם השומן היה של היתר כמו חמץ שטיגנו במחבת שהשומן הוא היתר, אפילו שהבליעה היא על ידי טיגון היא נפלטת על ידי הגעלה במים, כי אומרים כבולעו על ידי אמצעי היתר כך פליטתו על ידי אמצעי היתר, אבל מחבת של גוי שבולע בלי אמצעי היתר כלל, יש בו שתי דברים שבגללם יש להחמיר, א. שבליעתו בלי אמצעי שהרי השומן הוא איסור, ב. שהבליעה היה על ידי טיגון ואיך יכשירו הגעלה שהיא בישול, ולכן צריך דוקא ליבון (חתם סופר סי' קיא והביאו הפתחי תשובה סק"ז).

וכל זה כשבליעת הבשר וחלב היה בכלי בן יומו, אבל מחבת חלבי שאינו בן יומו וטיגנו בה בשר כשבא להכשירו יש להתירו בהגעלה בלי ליבון, ולחומרא יגעילנו שלשה פעמים (שם תשובה קי').

ואפילו שהעולם נוהגים איסור להכשיר כלי מבשר לחלב (כמו שהביא הבאר היטב סק"ג בשם המג"א), מכל מקום אם מה שמכשירו אינו לצורך החלפתו משימוש בשר לשימוש חלב אלא לפסח יכול להחליף כרצון איש ואיש מבשר לחלב ולהיפך (שם, ופרמ"ג אר"ח סי' תנא אשל אברהם סק"ל. ובסי' תנב סק"ג כתב שכיון שמעיקר הדין מותר להגעיל מבשר לחלב ורק ממנהג לא מכשירים, לכן בשעת הדחק מותר לכתחילה. ובסי' תקס סק"א כתב שנוהגים להטריפו קודם ושוב מותר להגעיל. וכתב השער המלך הלכות יום טוב פ"ד ה"ח שללכן גם מהמנהג מותר אפילו כלי בן יומו).

אך יש מי שחולקים על עיקר דינו של הש"ך, כי כל זה רק כיון שלשיטת הש"ך בליעת החמץ גם באמצע השנה נחשב בליעת איסור (וגם חמץ שמו עליו) ולכן כשהשימוש היה בלי אמצעי הכשירו בליבון, אבל מחבת בשרי או חלבי שהבליעות הם בליעות היתר, גם כשהשימוש היה בלי אמצעי ואפילו בלע על ידי האש הכשירו בהגעלה (רעק"א, ערך השלחן סק"ב, קהל יאודה סעיף ד).

והנה הטעם כשבולע היתר שהכשירו בהגעלה אפילו שהשימוש היה על ידי האור, הוא בגלל שההגעלה מחלישה את הטעם הבלוע בו ונחשב כנותן טעם בר נותן טעם (פרמ"ג אשל אברהם סי' תסא סק"א).

ולכן אפילו שמעיקר הדין מועיל להכשיר כלי בשרי להשתמש בו לחלב ולהיפך [ורק לפי המנהג אין להכשיר כי אם לפסח] כי זה נחשב שבלע דבר היתר, כל זה כשהבליעה בכלי היא רק מבשר או רק מחלב ורוצה להשתמש בהם בשימוש האחר, אבל כלי שבלע מבשר וחלב יחד ולא משנה אם בלע את הבשר וחלב שנתבשלו בו יחד או בזה אחר זה

שלחן ערוך

יז

^(נב)מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ ^(נא)צוֹנָן, אֶפְסוֹ לְכַתְּחֵלָה, עַל יְדֵי הַדָּחָה וְשִׁפְשׁוּף הַיָּטָב. וְכָל שָׂפָן בְּכָלִי שֶׁלֹּא יִדְוָקָה בְּדָקָד עֲרָאִי, כְּגוֹן שֶׁהוּא צְבִית הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים ^(נב)אוֹ צְדִיעֵבֵד, אֲבָל אִם רוֹאֶה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּקִבְעָה, יֵשׁ מִחֲמִימִים וְאוֹמְרִים לְאִפִּילוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ צוֹנָן כְּרִיד הַגְּעֵלָה אוֹ לְצוֹן, גִּזְרָה שֶׁמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חֲמִין (מִקְדָּשִׁי וְרוֹחֶס). וְהָכִי נוֹהֲגִין. ^(נב)וְאֶפְסוֹ כֻּלָּם שֶׁשִּׁמְשִׁימֵן צוֹנָן, אִם יֵשׁ לְחוּשׁ ^(נב)שִׁחְמָמוֹ בּוֹ יוֹן, כְּגוֹן כְּלִי כֶּסֶף, ^(ס)נוֹהֲגִין

דעה ברורה

נחשב ככלי שבלע איסור ולא יועיל לו הגעלה להחליש את הטעם (פרמ"ג שם). אולם הרב בשו"ע (סי' תנא סעיף יג וסעיף כה) פסק שכלי שבלע מבשר וחלב אם לא בלע את הבשר והחלב יחד אלא בזה אחר זה, הכשירם בהגעלה (וכדברי הפרמ"ג העלה בשדי חמד אסיפת דינים אות ה הכשר כלים סי' ז שכן יש להחמיר).

ולמעשה בכלי איסור יש ללבנו עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו. ובכלי מבשר לחלב ולהיפך כיון שבלע היתר ילבנו בליבון קל שישרף קש עליו (חכמת אדם כלל עד אות ו וזבחי צדק סקט"ו).

ובדיעבד ויש הפסד מרובה יש מי שסמך על הפוסקים שהכשירו בהגעלה (חכמת אדם שם), ויש מי שהחמיר ללבנו (דברי יוסף ח"ג סי' תתמא אות ד, שהשיג על החכמת אדם).

ואפילו שאמרנו שאם הבליעה היה בלי אמצעי הכשירו בליבון מכל מקום זה דוקא כשהדבר שנבלע בו שהה בתוכו אבל טיפת איסור שנפל על כלי ולא שהה בתוכו הכשירו בהגעלה (ולכן פסק הפרמ"ג בשפתי דעת בסוף סי' צב בנפל חלב מהנר ולא שהה שהכשירו בהגעלה).

^(נא)ליבון. וכל שכן תבניות אפיה שנאפה בהם איסור ללא שמן, והאפיה היתה בתוך התבנית ללא ניר אפיה צריכים ליבון, ומעט השמן שנותנים כדי שהמאכל לא ידבק לתבנית אינו נקרא אמצעי (בית יוסף א"ח סי' תנא ופר"ח שם סעיף יא ומג"א שם סקכ"א).

^(נב)אסור להשתמש בו בחמין. אפילו בדיעבד (איסור והיתר כלל נח דין לה, ט"ז סק"ה, כנסת הגדולה הגהות הטור אות פא).

^(נב)אפילו שלא על ידי האש. כיון שבתוך הכלי עדין יש מבליעות האיסור שלא יצא על ידי ההגעלה, על כן חוששים שאולי הוא יצא בשעה שיהיו בכלי דברים חמים (ט"ז סק"ד).

^(נד)האש. אבל כלי הטעון הגעלה שהכשירו על ידי ליבון באש מותר להשתמש בו, שהרי הליבון הוא יותר מהגעלה, והוא שורף את כל הבליעה (בית יוסף ובא"ח סי' תנא סעיף ה).

^(נה)מותר להשתמש בו צונן. היינו בכל הכלים מלבד סכין שיבואר דינו בסעיף ז (ש"ך

סק"ט).

^(נו)צונן. אפילו הוא דבר חריף יבש, אבל חריף לח אסור להשתמש בו, כיון שהשתמשו בו בחמין (ש"ך סק"י).

^(נז)או בדיעבד. שכבר קנה את הכלי מהגוי ואין לו כלי אחר, מותר להשתמש בו, וכל שכן שאם כבר השתמש בכלי בצונן שאין המאכל נאסר (ש"ך סק"א, פר"ח סק"י).

^(נח)ואפילו כלים שתשמישן בצונן, אם יש לחוש שחממו בו וכו' נוהגין להגעיל. פירוש: כשרוצה להשתמש בהם בקבע, אבל אם רוצה להשתמש בהם בדרך ארעי כמו שהוא בבית הגוי או בדיעבד כבר נתבאר שאפילו אם השתמשו בהם בחמין מותר לאחר הדחה ושפשוף (ש"ך סק"ב).

לְהַגְעִיל, וְאִין לְשֹׁנוֹת וְאִין דְּשָׁם רַחֲמֵי'הּ. וְאִפְּלֹ (סא) תְּבֹנוֹת וְשִׁלְחָנוֹת הַנִּקְחָתִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, (סב) נוֹהֲגִין לְהַגְעִיל שְׁמָא (סג) נִשְׁפָּכוּ עֲלֵיהֶם חֲמִין. וְדוֹקָא לְכַתְּחִילָהּ, אֲבָל דְּדִיעֲבַד אִין לְחוּץ (סד) לְכָל זֶה (סה). וְכָל חָרָם (סו) שֶׁנִּשְׁתַּמְשָׁו בּוֹ בְּזוֹנוֹ, מֵאֲחֵר (סז) דְּאִי אֶפְשָׁר בְּהַגְעִילָהּ, (סח) מְהֵרָה דִּיעֲבַד (סח) וְסָגִי לִיהַ בְּמִיקָהּ וְשִׁטְיָהּ

דעה ברורה

(נט) **שחממו בו יין.** או שעמד בו יין וכדומה מעת לעת שנעשה כבוש (ש"ך סק"ג, פ"ח סק"ב. ועיין בהמשך בדיני כלי חרס דעת הש"ך להלכה).

(ס) **נוהגין להגעיל.** כי מה שאמרו שהולכים בכלי אחר רוב תשמישו, זה רק לאופן וסדר ההגעלה שאם רוב תשמישו בכלי ראשון הכשירו בכלי ראשון ואם רוב תשמישו בכלי שני הכשירו בכלי שני, אבל לענין חיוב ההכשרה אפילו אם רק פעם אחת השתמשו בו בחמין צריך להגעילו כדי להפליט את האיסור הבלוע בו, ומה לי אם בלע פעם אחת או הרבה פעמים (כמבואר ברמ"א בא"ח סי' תנא). ואין כן דעת המחבר (כמבואר שם כמה פעמים) הסובר שגם לענין הכשר כלים הולכים אחרי רוב תשמישו של הכלי, ואם רוב תשמישו בצונן אפילו שלפעמים השתמשו בו במין, אין צריך להגעילו.

(סא) **תיבות.** שמצניעים בהם אוכלים (בית לחם יהודה סק"ח) חמים, אבל סתם תיבות אפילו שמאכסנים שם מאכל אינו צריך הגעלה אפילו לכתחילה (משנה ברורה סי' תנא ס"ק קיג משו"ע הרב). (סב) **נוהגין להגעיל, שמא נשפכו עליהם חמין.** ולכן די לערות עליהם מים רותחין (ש"ך סק"ד) מכלי ראשון (משנה ברורה שם ס"ק קיד מאחרונים) ומהר"י ווייל (סי' קצג) פסק שלא מועיל עירוי כי לפעמים מניחים על השולחן פשטיד"א חמה מיד אחר שיצא מהאש, ונעשה השולחן כלי ראשון, אלא יכשירם על ידי אבן מלובן וישפוך עליו רותחין (וכן פסקו האליהו רבה והחק יעקב סי' תנא ומשנה ברורה שם ס"ק קיד. וביאר היד יהודה סי' צד ארוך סק"ז) ואפילו שהשולחן הוא התחתון והכלל שכשהעליון חם והתחתון צונן אינו בולע יותר מכדי קליפה, מכל מקום הגעלה יש לו דין אחר שצריך שהפליטה תהיה בדיוק כמו הבליעה, וכיון שהבליעה לפעמים על ידי מאכל רותח מהאש עצמו כך גם ההכשרה צריכה להיות על ידי אבן מלובן שנרתח מהאש עצמו אבל לא מים רותחין שרתחו על ידי אמצעי הקדירה. וכל זה בקונה שולחן פשוט אבל כשקונה מהגוי שולחנות יפים וצבועים שאם יגעילו הם יתקלקלו בהגעלה גם לכתחילה לא נהגו להגעילם ורק ידיחם היטב, ובפרט שעל השולחנות היפים נזהרים שלא ישפך עליהם מרק, וכשאוכלים עליהם נזהרים מאוד או פורסים עליהם מפה (ערוך השולחן אות ד).

(סג) **נשפכו עליהם חמין.** ולכן צריך להכשיר את המפות שנשפך עליהם משקה איסור רותח. ונחלקו הפוסקים כיצד מכשירם, שהרמ"א (בסי' קלח סעיף ח) כתב שהכשרם בהדחה. וביאר הש"ך שהיינו אם נשפך דבר נוזל איסור על המפה ואז הכשירו בהדחה במים צוננים ובכיבוס שחובטים אותו כמה פעמים, אבל אם נדבק דבר איסור על המפה הדחתו בכמה כיבוסים שקודם מכבסים אותם בכלי שני ובחומרי ניקוי, ואחר כך מכבסין אותם בצונן (ש"ך שם סק"י). ודעת הפרי חדש (סק"ג) שיכשירם על ידי עירו רותחים מכלי ראשון.

(סד) **לכל זה.** שנכתב כאן בהגה, אבל על מה שכתב המחבר אם הגעיל כלי הצריך ליבון, אפילו בדיעבד אסור (ט"ז סק"ה).

(סה) **שנשתמשו בו בצונן.** כמו כוסות ששתה בהם הגוי (ש"ך סקט"ו).

(סו) **דאי אפשר בהגעלה.** כי התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי בליעתו לעולם.

(סז) **מקרי דיעבד.** ומותר לקנותם מהגוי (ש"ך סקט"ו).

(סח) **וסגי ליה במריקה ושטיפה היטב.** פירוש: וכדי להתיר לשתות ולאכול בהם מספיק שיעברו שפשוף ושטיפה היטב. וכתבו הש"ך (סקט"ו) והפרי חדש (סק"ד) שמדובר בכלי חרס

שלחן ערוך

יט

(ט"ז) היטב (ס"ג), ומתקן לָפָן זוּ (ע"א) לאחר כָּךְ אֶפְלוּ דְּבָרִים חֲרִיפִים פְּחֶמֶץ וְכִיּוֹלָא זוּ, וְכָל שָׁכֵן דְּבָרִים קָשִׁים פְּתִילִין וְכִיּוֹלָא דָּהָרָא (ע"ב). וְעִינֵן לְעֵיל סִימָן ז"ל.

~~~ דעה ברורה ~~~

שבתחילה היו של ישראל וכבר בלעו דברים המותרים, עד ששבעו מבלוע, ולאחר כן השתמש בהם הגוי בצונן בדברים אסורים, שאז כבר אינו בולע בצונן והכשירו בשפשוף והדחה, אבל כלי חרס שהשתמשות הראשונה שנעשה בהם היה עם מאכל איסור אפילו צונן הכשירם במילוי ועירווי וכמבואר ברמ"א סימן קלה (סעיף ה), וחולק על המחבר (שם) הסובר שכל כלי חרס שהשתמשו בו בצונן די לו בשפשוף ועירו מלבד כשהכלי ממין חרס שהיה ידוע שבולע הרבה שהכשירו במילוי ועירווי (כך ביאר הש"ך סקט"ו). אבל הערוך השולחן (אות ו) כתב שמפשות לשון הרמ"א קשה לפרש כן, כי משמע מדבריו שהכלי היה מתחילה של הגוי, ולכן יש לפרש שמדובר בסתם כלי חרס שאין דרך לשתות בהם יין והכשרם בשפשוף ושטיפה, ורק כלי חרס הגדולים שהדרך לאחסן בהם יין הכשרם במילוי ועירו.

(ט"ז) **היטב.** אבל אם מסופק וחושש שהשתמש בו בחמין אין להם תקנה אלא בשבירה (ש"ך סקט"ו). ואפילו לא השתמש בהם אלא על ידי עירו כי התורה העידה שאינם יוצאים מידי בליעתם לעולם (טור).

וכל זה כשבישל בו הגוי דברים האסורים באכילה, אבל אם בישל בו הגוי לפנינו דברים המותרים באכילה, אלא שנאסרו באכילה משום בישול עובדי כוכבים, אפילו למצריכים לכלי הכשר מגעילו שלש פעמים ודיו, לפי שאין לאיסור זה עיקר בתורה (מחבר סי' קיג סעיף טז, ועיין בדעה ברורה שם).

ואם לא השתמשו בו בחמין רק נכבש בתוכו מאכל בצונן, מועיל להם הגעלה, כיון שמה שאמרו שהבליעות אינם יוצאות מכלי חרס זה כשהבליעות היו על ידי חמין, אבל כשהבליעות היו על ידי צונן יוצאים בהגעלה. ולאחר ההגעלה מותר להשתמש בהם אפילו בחמין ואפילו הוא בן יומו (משנה ברורה סי' תנא ס"ק קיז משר"ע הרב ועוד) ולדעת לדעת הטורי זהב (שם סק"ב) מותר להשתמש בהם רק בצונן (וכתב עליו המשנה ברורה בשער הציון ס"ק קמו וצריך עיון). ולש"ך אם נכבש בתוכו מעת לעת רק כשבלע יין נסך אומרים שבליעה בצונן יוצא מכלי חרס על ידי הגעלה, אבל כשבלע שאר דבר איסור אפילו על ידי כבישה שנכבש יותר ממעת לעת דינו כמבושל ממש ואפילו בשאר כלים בצונן אינו יוצא על ידי הגעלה, ולכן אסור להשתמש בו אחר ההגעלה בחמין (ש"ך בסי' קלה סק"ג, וכן כתב הפרמ"ג באור"ח תנא במשבצות זהב). וכלי ברזל מצופים בגלאזיריט מבפנים לא מועיל להם הגעלה, כי הם ספק כלי חרס, והכשירם בליבון, וימלאם בגחלים וכשירתח עד שהקש נשרף עליו מבחוץ, אז גם הברזל הוכשר (חתם סופר סי' קיג). ויש אומרים שאפילו ליבון לא מועיל להם (ש"ת טוב טעם ודעת מהדורא קמא סי' קפג). ונהגו ללבנו ואחר כך להגעילו (דעת תורה). ואם נטרפו רק מבחוץ מועיל להם הגעלה כי הבליעה שמבחוץ אינה עוברת בלי רוטב לציפוי שהוא כלי אחר (דעת תורה) ובמהר"ם ש"ך (סי' קמ) כתב שכבר נתברר שהציפוי הוא חרס ואם כן לא מועיל לו הגעלה ורק ליבון במילוי גחלים לגמרי.

(ט"ח) **ומותר ליתן בו אחר כך אפילו דברים חריפים כחומץ וכיוצא בו.** כיון שהכלי עבר הדחה ושטיפה, ולא רק חומץ מותר אלא גם כל שאר דבר חריף מותר לתת בתוכו אפילו דבר חריף לח (כך משמע מהט"ז סק"י). והש"ך פירש שמדובר רק בכלי שכל תשמישו היה בצונן ולכן מותר לתת בתוכו אפילו דבר חריף לח, אבל אם לא היה כל תשמישו בצונן אסור לתת לתוכו דבר חריף לח (ש"ך סק"י).

(ע"א) **אחר כך אפילו דברים חריפים.** אבל קודם המריקה ושטיפה אסור לתת בו דברים חריפים, כי הם שואבים אליהם את בליעת הכלים (ט"ז סק"ו ש"ך סק"י).

דעה ברורה

(עב) **בירור הלכה: א. 1.** כל סוגי הכלים כשקונה אותם חדשים מהשוק אינו צריך לחשוש שהגוי המוכר השתמש בהם, כי אין דרכם להשתמש בכלים חדשים (ש"ך סקט"ו).
2. אבל אם קונה מהגוי בביתו ואינו מכיר בהם בודאי שהם חדשים אם הם כלי מתכת צריך מספק להגדילן או ללבנן כפי תשמישן [מלבד מה שצריך להטבילן] ואם הם כלי חרס צריך לשוברם מספק (משנה ברורה סי' תנא סק"ג. ולפי זה אפשר שגם דיוקן של הרעק"א מהש"ך שהקונה כלים חדשים בביתו של הגוי אסורים הכלים מספק, היינו כשאינו מכיר בהם בודאי שהם חדשים אבל כשמכיר בהם בודאי שהם חדשים כמו שעומדים באריזה שלהם וכדומה ברור שגם כשלוקח מבית הגוי הכלים בחזקת כשרים).
ב. קנה כלים חדשים המשוחים מבחוץ בחומר הברקה שמעורב בו שומן של איסור, נחלקו הפוסקים האם אין צורך להגדילם, לפי שטעם השומן פגום (ש"ת מנחת יצחק ח"ד סי' קיד, ש"ת צ"ץ אליעזר ח"ב סי' נה, ש"ת יביע אומר ח"ו ח"ד סי' י) ויש לצרף שהסיכה היא משהו בלבד ואינו בן יומו, ובפרט אם ספק האם מעורב דבר איסור. אולם אחרים כתבו שצריך להגדילם (חז"א י"ד מד, ש"ת הר צבי ח"ד סי' קי) והמחמיר להגדילם תבוא עלי ברכה.

תנו רבנן

מכתב מהרב הגאון רבי יצחק אלעזר יאקאב שליט"א רב בית המדרש תבואות שור ומחבר ספר שיה יצחק וילקום אליעזר לכבוד העורך החיבור הנפלא דעה ברורה הרה"ג ר' אשר הורוביץ שליט"א מו"צ עדת יראים בעיה"ק ירושלים תובא"א בגליון כו סימן קמז סעיף ו הבאת את הדיון הנפלא בענין כל תשקצו, יש להוסיף שני דברים חשובים א. דעת רבינו התבואות שור הוא בסימן י"ג סעיף ב' שכל דבר שמאוס לאדם לאו דווקא כל הרשימה המובא בשו"ע רק כל דבר, וכלשון רבינו פרץ "דאפילו רק מאוס בעיניו" עובדים על לאו כל תשקצו, לאלו שדעתם דהוי דאורייתא ולאילו שדעתם דהוי רק מדרבנן, וזה חידוש.
 ב. המעיין בתבואות שור בסעיף ב רואה בעין שדעתו דהוי דאורייתא ובכל דבריו ומהלכיו הוא להביא ראיה שהוי דאורייתא, וזה מה שסיים "על כן אין בידי להכריע" הוא על דברי רבינו פרץ האוסר על כל דבר מואס אפילו ליחיד, וזה חידוש, על כן מסיים ואין בידי להכריע, אבל לאורך כל דבריו רואין שדעתו דהוי דאורייתא, כנלע"ד להלומד את דבריו בעיון.
 ג. ראוי לכל ת"ח ומורה הוראה לעבור על דברי התבואות שור שם סי' י"ג סעיף ב וילמוד דברים עמוקים בהלכה זו דכל תשקצו. הכותב וחותר בקיצור נמרץ בידיו נאמנה יצחק אליעזר יאקאב רב ור"מ בית המדרש תבואות שור להוראה וש"ב וניקור

אלה יעמדו על הברכה אשר נדבו מהונם לזכות רבבות אלפי ישראל

זכות הרבים יעמוד להם להתברך בכל מילי דמייטב

<p>מפרסמים עושי מצוה כבוד ידידינו הרה"ג ר' יוסף גולד שליט"א על עזרתו הנכבדה בסיוע הדפסת הדעה ברורה הלכות בשר בחלב לעילוי נשמת זקנו הרה"ח ר' אברהם בן הר"ר מאיר קרויס ז"ל</p>	<p>דרכי שלמה נסיעות התעלות בציוני רבתינו בארצות אירופה לפרטים 0548426204 0737960118 הגמ"ח המרכזי הלואות בפריסה של יותר מ- 150 תשלומים! אחראי: הרב אברהם ארנפרוינד 0504150605</p>	<p>יעקב מנצר ביטוחים 02-5370030 לעילוי נשמת אביו הרה"ח ר' מנחם יהודה בן הר"ר אלעזר חיים ז"ל ואמו מרת פנינה בת הר"ר יעקב ע"ה הונצח על ידי ידידינו בנם הרה"ח ר' יעקב מנצר שליט"א</p>
---	---	---

לתרומות ולהנצחות: אשר הורוביץ. רחוב אהליאב 34 י.ם. פלפון 0573127341

דוא"ל asher7321@gmail.com בנק המזרחי סניף 417 חשבון 168880 כל הזכויות שמורות